

Jaarverslag 2021 Het Bewaarde Land

7-1-2022

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Activiteiten van Het Bewaarde Land-team in 2021	4
2. Effecten van de coronamaatregelen in 2021	5
3. Opschaling van Het Bewaarde Land	6
4. Het Bewaarde Land in getallen	9
5. Evaluatie door leerkrachten	11
5.1 Impact op leerlingen	12
5.2 Tips en tops vanuit de leerkrachten:	13
6. Werving en behoud van vrijwilligers	15
7. Bijzonderheden per HBL-Locatie	17
7.1 Hilvarenbeek - Groot Loo	17
7.2 Kampina	17
7.3 Loonse en Drunense Duinen	18
7.4 Rosmalen	18
7.5 Tilburg - Stadsbos013	19
8. Financiën	20
9. Vooruitblik 2022	21
Bijlage I: Lesbrieven uitnodiging	22

Voorwoord

Het Bewaarde Land, topeducatie voor IVN Kind en Natuur.

Het doel van IVN Natuureducatie en Het Bewaarde Land is om respect, zorg en liefde voor de natuur bij kinderen te ontwikkelen. Kinderen die deelnemen aan Het Bewaarde Land laten dit op overtuigende wijze zien. Ze krijgen meer aandacht voor de natuur en gaan er zorgvuldiger mee om. Ze zijn minder bang geworden voor kleine beestjes, maar ook voor stilte en alleen zijn. De Bewaarde Land-methode heeft blijvende impact op het gedrag van kinderen ten aanzien van natuur. Het levert een topervaring met magische momenten op voor de kinderen en is voor scholen meer dan lesvervangend.

2021 was voor Het Bewaarde Land-team wederom een bijzonder jaar met veel mooie, maar helaas ook verdrietige momenten. Zo moesten we onverwachts definitief afscheid nemen van twee zeer bevlogen wachters. Beiden zijn met een verhaal of wandeling herdacht.

Dit jaar namen we als IVN Brabant ook een ander soort van afscheid, namelijk van twee locaties. Niet omdat deze locaties stopten, maar omdat ze door enthousiaste groepen vrijwilligers zijn overgenomen. Daarnaast hebben we dit jaar een lang gekoesterde droom waargemaakt, namelijk een Bewaarde Land-locatie in het Tilburgse Stadsbos013.

Ondanks de coronamaatregelen die in 2021 van kracht waren, konden de meeste series doorgaan. Voor de doorgang van een aantal series hebben we zelfs op korte termijn alternatieve locaties geregeld waar klassen op de fiets naartoe konden komen, zodat series ondanks vervoersbeperkingen door konden gaan.

De aanwezigheid van het coronavirus zorgde er ook dit jaar voor dat vrijwilligers vanwege hun gezondheid voorzichtiger en daarom vaak minder of niet inzetbaar waren. Hierdoor was het soms spannend of er voldoende vrijwilligers waren om alle series door te laten gaan.

In het begin van 2021 bouwde een van onze Bewaarde Land-vrijwilligers een zeer professioneel online planningsysteem, waarmee scholen en vrijwilligers zélf hun deelname inplannen. Het systeem heeft zich in de loop van het jaar steeds verder ontwikkeld en is samen met leerkrachten en vrijwilligers getest en in gebruik genomen. In 2022 maken zowel leerkrachten als vrijwilligers hier volledig gebruik van. Dankzij dit systeem besparen we als coördinatoren veel tijd die we in de opleiding en bijscholing van vrijwilligers en in buitendagen met de kinderen kunnen steken. Onze dank voor vrijwilliger Richard, alias Egel, is dan ook groot.

Wij hebben weer genoten van Het Bewaarde Land en, zoals te lezen is in dit verslag, de leerkrachten, kinderen en vrijwilligers ook.

Bedankt namens Het Bewaarde Landteam,

Marion de Cocq, projectleider

1. Activiteiten van Het Bewaarde Land-team in 2021

De activiteiten van Het Bewaarde Land-team bestaan vooral uit het organiseren van de buitendagen en het werven en onderhouden van vrijwilligers om deze buitendagen te begeleiden. Daarbij hebben we in 2021 de volgende activiteiten uitgevoerd:

1) Opschalingsactiviteiten

Eind 2020 werd Het Bewaarde Land blij verrast door een financiële bijdrage van een fonds dat graag anoniem wil blijven. Vanuit de gelden van dit fonds hebben wij een zeer compleet pakket ontwikkeld om anderen te ondersteunen bij het opzetten en continueren van een Bewaarde Land-locatie. In het hoofdstuk 3 vertellen we hier meer over.

2) Algemene projectactiviteiten

- a) Huisjes, veldwerkmaterialen en catering in orde gemaakt voor het voor- en najaar 2021;
- b) Communicatie via sociale media, persberichten en website;
- c) Bespreken en begeleiden van het realiseren van een nieuw online planningssysteem;
- d) Scholen en vrijwilligers laten kennismaken met het nieuwe planningssysteem;
- e) Uitwerken van samenwerkingscontracten met locaties die met ingang van 2021 zelfstandig verder gaan;
- f) Uitwerken van de kwaliteitscriteria voor een Bewaarde Land-locatie;
- g) Een beginnend fotograaf gevraagd een nieuwe set foto's te maken tijdens een aantal buitendagen in Het Bewaarde Land;
- h) Deelname aan NLdoet op 29 mei op locaties Kampina, Rosmalen en Tilburg, waarbij onderhoud aan de huisjes is gedaan;
- i) Beursvloer in Tilburg op 12 oktober bezocht, resulterend in zeven nieuwe samenwerkingen. De beursvloer in 's-Hertogenbosch is verplaatst naar 2022.

3) Scholen

- a) Scholen werven en inplannen voor series in 2021;
- b) De digitale uitnodiging van de scholen opnieuw opgenomen en uitgewerkt in een nieuwe lesbrief (aangezien we ook dit jaar nog niet op de scholen mochten komen uitnodigen). Deze lesbrief is opgenomen in bijlage I;
- c) Handleiding voor scholen gemaakt ten behoeve van het nieuwe planningssysteem;
- d) Planning van de scholen voor het voorjaar 2022 via het planningssysteem ingevoerd;
- e) Nieuwe leerkrachten geïnformeerd over het programma.

Het filmpje voor de uitnodiging was een prima oplossing, kon ook niet anders, maar live kennismaken met Fleur en wachter heeft toch een grote voorkeur.

2. Effecten van de coronamaatregelen in 2021

Ook in 2021 hadden we nog te maken met het coronavirus en coronamaatregelen die effect hadden op de uitvoering van Het Bewaarde Land.

Locaties

Op de Bewaarde Land-locatie in Rosmalen konden we door de coronamaatregelen wederom het hele jaar niet terecht. Deze locatie bevindt zich op het terrein van zorginstelling de Binckhorst, waar in verband met het coronavirus beperkingen voor bezoekers gelden. Deelname van scholen werd doorgeschoven naar 2022.

Daarnaast zorgde een verbod om andermans kinderen te vervoeren ervoor dat scholen uit Drunen niet naar de Bewaarde Land-locatie Drunense Duinen in Udenhout konden komen. Speciaal voor de Drunense scholen is een tijdelijke locatie dicht bij school, namelijk in Giersbergen opgezet. Hierdoor konden kinderen met de fiets komen. Scholen uit andere gemeenten konden wel op de locatie in Udenhout terecht.

Voor de locaties in Boxtel, Hilvarenbeek en Tilburg leverden de maatregelen geen beperkingen op voor scholen om deel te nemen.

Scholen

De aanwezigheid van het coronavirus zorgde er ook dit jaar voor dat vrijwilligers vanwege hun gezondheid voorzichtiger en daarom vaak minder of niet inzetbaar waren. Toch hebben we slechts één serie in het najaar moeten annuleren vanwege een tekort aan vrijwilligers. Deze serie is doorgeschoven naar het voorjaar van 2022.

Maatregelen tijdens het programma

Om de gezondheid en veiligheid van vrijwilligers, leerkrachten en kinderen te waarborgen, golden de volgende maatregelen tijdens de buitendagen:

- Extra schoonmaak van materialen met bijbehorende ontsmettingsmiddelen;
- Extra sets blinddoeken en mantels geregeld om na iedere serie te kunnen luchten;
- Zowel kinderen als vrijwilligers verzocht eigen bekertjes mee te nemen voor de Fleurensoep, vanuit hygiëneoogpunt.

3. Opschaling van Het Bewaarde Land

Op dit moment zijn er zo'n 165 IVN-afdelingen in Nederland op diverse manieren actief om kinderen meer de natuur in te krijgen. Natuurbelevingsprogramma Het Bewaarde Land is hier al 25 jaar mee bezig. Sinds 2016 is dit programma onderdeel van IVN Natuureducatie.

Onderscheidende aspecten van het programma

Het verschil tussen het huidige Kind en Natuur-aanbod van IVN-afdelingen en Het Bewaarde Land zit vooral in de duur van het totale programma. Waar IVN-afdelingen buitenlessen van 1,5 à 2 uur geven over een specifiek thema, worden bij Het Bewaarde Land in een periode drie buitendagen verdeeld over een maand alle natuuraspecten behandeld. Hierdoor is er meer tijd en ruimte voor het realiseren van echt magische momenten.

Wat Het Bewaarde Land zo bijzonder maakt:

- Het werken met kleine groepjes en daarmee het persoonlijke contact met de vrijwilligers;
- De vrije en fantasievolle vorm van het programma die magische momenten voor individuele kinderen en voor de gehele groep oplevert;
- De diversiteit in type activiteiten, waardoor aansluiting bij de bijzonderheden van een specifiek natuurgebied heel goed inpasbaar is;
- De duur van het totaalprogramma, met drie hele buitendagen in een maand;
- De magische momenten: het ene kind raakt gefascineerd door het zien van een kikker, het andere door de aanblik van een vliegende tor of de plaats waar een ree geslapen heeft. De meest sterke magische momenten lijken kinderen te beleven als zij enige angst moeten overwinnen en daarbij geholpen worden door een didactisch sterke begeleider die de kinderen stap voor stap en met vertrouwen naar een climax toe leidt;
- Een ander type topervaringen zijn de 'Flow-ervaringen'. Deze bestaan uit activiteiten waar een kind totaal in opgaat en die een zekere mate van concentratie en inspanning vergen bij de uitvoering.
- Behalve magische momenten en Flow-ervaringen zijn er zogenaamde 'Impressive Collective Play Experiences' (ICPE). Het betreft een categorie indrukwekkende speelervaringen die veelvuldig zijn tijdens het Bewaarde Land-programma en die zich kenmerken door het grote plezier dat ze opwekken in spel en samenzijn in de natuur met anderen.

1IVN en Het Bewaarde Land

Onze droom is dat er in iedere provincie minimaal één locatie van Het Bewaarde Land bij komt in de komende 5 jaar. IVN heeft met Het Bewaarde Land een programma in handen dat kinderen en natuur samen kan brengen.

Een van de doelen van 1IVN is om IVN'ers (beroepskrachten en vrijwilligers) beter te laten samenwerken en nieuwe vrijwilligers te verwelkomen. Hoe kunnen we samen meer bereiken? De aanpak om Het Bewaarde Land op te schalen naar de afdelingen past naadloos in deze doelstelling. De afdelingen krijgen eigenaarschap over hun eigen natuurbelevingslocatie met hun eigen vrijwilligers en toegang tot een diepgaande natuurbeleving voor kinderen.

Starterspakket voor IVN-regio's en IVN-afdelingen

Om de afdelingen en de regio's die aan de slag willen met hun eigen Bewaarde Land-locatie te ondersteunen, is door IVN Brabant een starterspakket ontwikkeld bestaande uit:

- Handleiding voor het opzetten van een Bewaarde Land-locatie;
- Handleiding voor de dagelijkse activiteiten die behoren bij een Bewaarde Land-locatie;
- Opleidingen voor locatie-/dag-coördinatoren en vrijwilligers
- Handleidingen bij de diverse opleidingen.

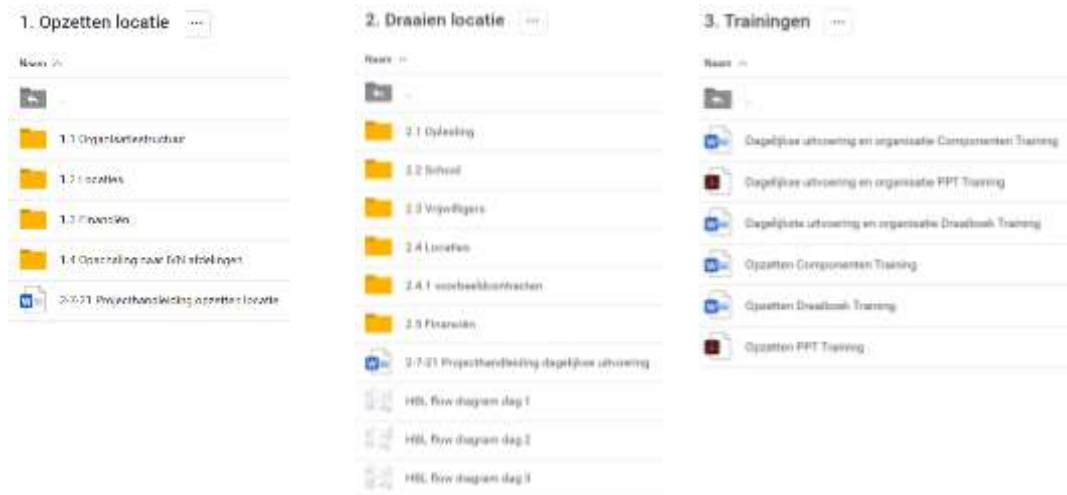
Daarnaast hebben we in 2021 extra financiële ondersteuning ontvangen van een anoniem fonds, waarmee de volgende activiteiten uitgevoerd werden:

Co-creatie en training

- In co-creatie met vrijwilligers van alle bestaande locaties zijn twee (online) trainingen ontwikkeld, getest en aangeboden aan belangstellenden. De trainingen zijn gericht op:
 - Het opzetten van een Bewaarde Land (19 mei)
 - Het continueren van een zelfstandige organisatie rondom een eigen Bewaarde Land-locatie (26 mei)
- Twee bestaande locaties in Brabant zijn ondersteund bij het opzetten van een zelfstandige organisatie. Rondom de locatie Kampina hebben vrijwilligers zich georganiseerd in een zelfstandige werkgroep onder IVN Brabant, met een eigen bestuur en financiering. In Rosmalen hebben vrijwilligers zich als werkgroep onder IVN 's-Hertogenbosch georganiseerd. Met beide locaties is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten; Deze 2 verschillende organisatievormen zijn een voorbeeld voor nieuw op te zetten locaties in de toekomst.
- Met behulp van een groepje vrijwilligers is een online planningssysteem ontwikkeld. Hiermee kunnen Bewaarde Land-locaties hun planning volledig online maken, waarbij zowel scholen als vrijwilligers zichzelf inplannen. Dit bespaart enorm veel tijd voor de organiserende partij. Dit systeem heeft in 2021 als pilot goed gedraaid en wordt in 2022 in Brabant op alle locaties geïmplementeerd. Indien het goed blijft werken, wordt het ook aangeboden aan de al bestaande locaties in Den Haag en Wassenaar de nieuw op te starten locaties. De planningssite is toegankelijk via: <https://verwonderme.nl/>;
- De locaties in Brabant zijn ondersteund met een zogenaamde Schep de Zwerm (organising) workshop op 31 augustus: een methode om groepen vrijwilligers intensiever en zelfstandiger te laten samenwerken om meer impact te bereiken. Deze workshop is nu ook beschikbaar voor andere locaties die hier interesse in hebben.

Communicatie-activiteiten

- Een enquête uitgevoerd onder alle IVN-afdelingen met een werkgroep Kind en Natuur om te onderzoeken wat zij nodig hebben om Het Bewaarde Land te omarmen als nieuw aan te bieden scholenprogramma. Uit dit onderzoek is gebleken dat werkgroepen in beginsel positief zijn over het concept van Het Bewaarde Land. Echter, de benodigde mankracht en tijd belemmert de implementatiebereidheid. Wanneer de aspecten tijd, mankracht en financiële middelen gunstig beïnvloed kunnen worden, wordt de kans vele malen groter dat afdelingen een Bewaarde Land-locatie opzetten.
- Een Ons IVN-groep opgezet, waar iedereen die geïnteresseerd is in Het Bewaarde Land terecht kan voor alle benodigde materialen om een Bewaarde Land-locatie te starten: <https://ons.ivn.nl/groep-media/het-bewaarde-land-2021:>

- Alle materialen in deze Ons IVN-groep zijn in 2021 doorgesproken en aangepast met betrokken partijen, zoals de locaties in Wassenaar en Den Haag, betrokkenen van IVN Regio Zuid-Holland, de locaties in Brabant die zelfstandig verder willen en een aantal geïnteresseerden verdeeld over het land die mogelijk zelf een locatie willen starten;
- Alle materialen zijn vormgegeven volgens de binnen IVN geldende standaard;
- Voor (nieuwe) op zichzelf draaiende locaties zijn alle benodigde handleidingen en overige materialen, inclusief een standaard samenwerkingsovereenkomst, basisbegroting en planningsysteem, beschikbaar.
- De mogelijkheid om met ondersteuning een eigen Bewaarde Land-locatie te starten is regelmatig via de verschillende nieuwsbrieven voor IVN'ers uitgezet.
- De mogelijkheid om een eigen locatie op te starten heeft een vaste pagina gekregen op de website van Het Bewaarde Land (www.ivn.nl/hbl/voor-afdelingen).
- Tijdens een landelijke (online) bijeenkomst op 2 september met "alle" IVN-medewerkers en -afdelingen die bij Kind en Natuur zijn, is Het Bewaarde Land gepitcht ten behoeve van een landelijk vervolgproject. Een zogenaamd bloeiproject binnen IVN met financiering vanuit het Prins Bernard Cultuur Fonds;
- Er is een poging gedaan om in aanmerking te komen voor dit IVN Bloeiproject. Dit heeft veel publiciteit opgeleverd binnen IVN, maar heeft helaas niet tot toekenning van het "prijzengeld" van 50.000 euro geleid.
- Ten behoeve van de verdere opschaling is een onderzoek uitgevoerd naar een passende communicatiestrategie. Hierbij werd de Fanstrategie uitgewerkt, waarbij er werd onderzocht hoe we ervoor kunnen zorgen dat Het Bewaarde Land meer fans krijgt in Nederland. Aanbevelingen uit het onderzoek zijn:
 - Opschaling vanuit vrijwilligers en/of regiokantoren;
 - Communicatie vanuit (super)fans;
 - Verantwoordelijkheid laag in de organisatie leggen;
 - Regelmatig 1 op 1 evaluatie met betrokkenen uitvoeren.

Pilot opschaling 2021

Ondanks alle communicatie-, onderzoeks- en trainingsactiviteiten is het in 2021 nog niet gelukt om naast de succesvolle verzelfstandiging van twee bestaande locaties, met de daarbij behorende intensieve begeleiding, nieuwe locaties op te starten. Wel is er op verschillende plaatsen aangegeven dat hier interesse voor is. Hier zullen we in 2022 zeker verder invulling aan geven, met gebruikmaking van de adviezen uit onderzoeken in 2021.

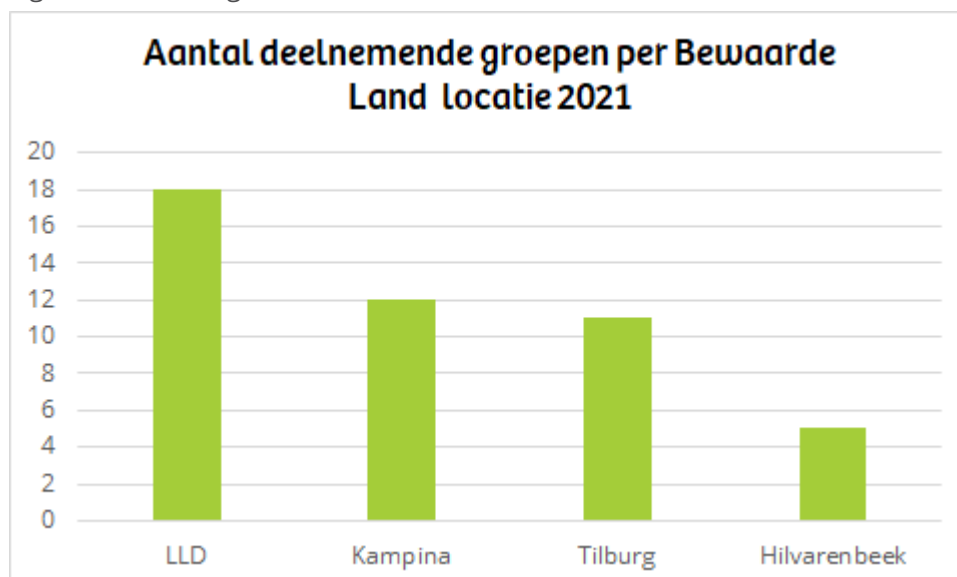
4. Het Bewaarde Land in getallen

Ondanks alle maatregelen en annuleringen hebben we meer dan 1.000 kinderen drie volle dagen natuurbeleving kunnen bieden in Het Bewaarde Land in 2021. In totaal hebben 1.116 leerlingen uit 44 groepen van 28 verschillende scholen uit 6 verschillende gemeenten deelgenomen aan Het Bewaarde Land. De deelname is mogelijk gemaakt door bijdragen van een deel van deze gemeenten en door de inzet van 68 actieve vrijwilligers.

AANTALLEN PER GEMEENTE in 2021			
	# scholen	# leerlingen	# groepen
Boxtel	6	216	8
Heusden	12	445	17
Hilvarenbeek	3	102	4
Oisterwijk	2	100	4
Tilburg	4	153	7
Breda	1	100	4
Totaal	28	1.116	44

De scholen zijn op vier locaties van Het Bewaarde Land geweest. De locatie in Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen heeft de meeste groepen ontvangen, namelijk 18, waarvan 6 groepen op de tijdelijke locatie in Giersbergen. Het Bewaarde Land in natuurgebied Kampina ontving 12 groepen, Stadsbos013 te Tilburg 11 en bij het Groot Loo in Hilvarenbeek deden 5 groepen mee. Locatie Rosmalen was vanwege corona gesloten. In Tilburg is een deel van de groepen maar één in plaats van drie dagen geweest ten behoeve van een eerste kennismaking.

Figuur 1: Verdeling klassen over locaties

In onderstaande tabel zijn de aantallen per gemeente uitgesplitst over de afgelopen 4 jaren:

Gemeente	Kengetallen	2018	2019	2020	2021
Boxtel	aantal scholen	6	8	2	6
	aantal groepen	8	14	2	8
	aantal kinderen	204	304	41	216
's-Hertogenbosch	aantal scholen	9	4	4	-
	aantal groepen	15	10	6	-
	aantal kinderen	334	218	150	-
Heusden	aantal scholen	12	7	1	12
	aantal groepen	14	10	1	17
	aantal kinderen	357	248	28	445
Hilvarenbeek	aantal scholen	1	1	5	3
	aantal groepen	1	1	5	4
	aantal kinderen	26	26	124	102
Oisterwijk	aantal scholen	2	1	-	2
	aantal groepen	2	2	-	4
	aantal kinderen	51	41	-	100
Tilburg	aantal scholen	2	5	4	4
	aantal groepen	8	12	6	7
	aantal kinderen	189	262	119	153
Waalwijk	aantal scholen	1		1	-
	aantal groepen	1	-	1	-
	aantal kinderen	27	-	31	-
Breda	aantal scholen	-	-	-	1
	aantal groepen	-	-	-	4
	aantal kinderen	-	-	-	100

5. Evaluatie door leerkrachten

Tijdens de buitendagen vindt er altijd een mondelinge evaluatie plaats met de aanwezige leerkracht en wordt er een kort verslag in het logboek geschreven. Na afloop van de series ontvangen leerkrachten een meer uitgebreide, digitale evaluatie. Dit jaar hebben 21 leerkrachten deze evaluatie ingevuld. Resultaten van beide evaluatiemomenten worden in dit jaarverslag gepresenteerd.

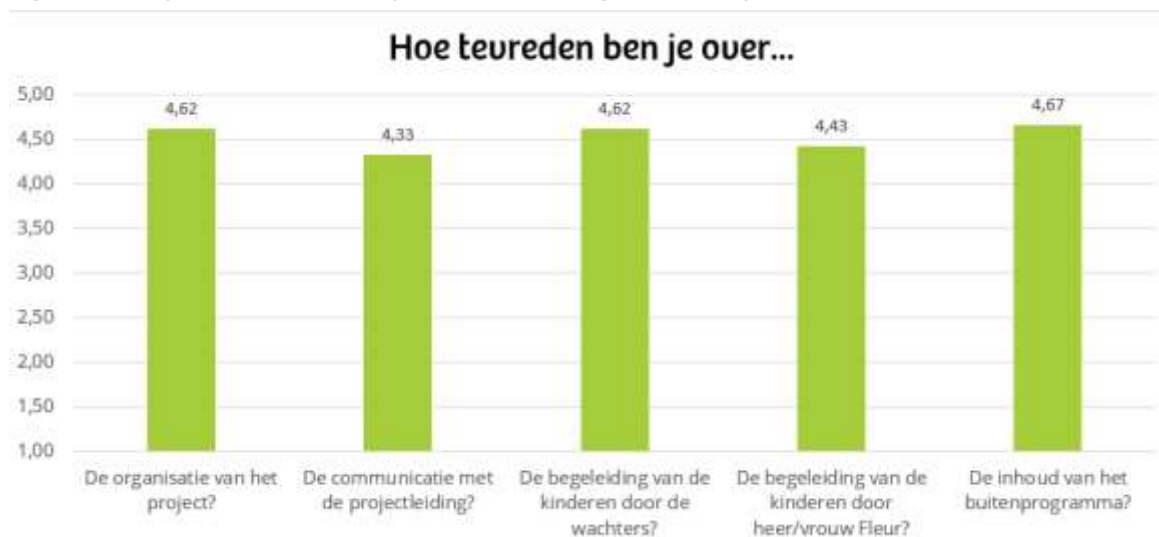
“Ze kregen veel eigen ruimte om op onderzoek uit te gaan met diverse hulpmiddelen.”

Ruim 4 sterren voor het programma

Na een buitendag in Het Bewaarde Land zijn leerkrachten steevast enthousiast over het programma. De cijfers uit de digitale enquête bevestigen dit. Op een schaal van 0 tot 5 krijgt Het Bewaarde Land gemiddeld een 4,5. In de grafiek hieronder staan de beoordelingen per thema weergegeven.

In lijn met voorgaande jaren worden de begeleiding door vrijwilligers (4,5) en de inhoud van het programma (4,6) als zeer goed beoordeeld.

Figuur 2. Enquête resultaten (op basis van 21 ingevulde enquêtes)

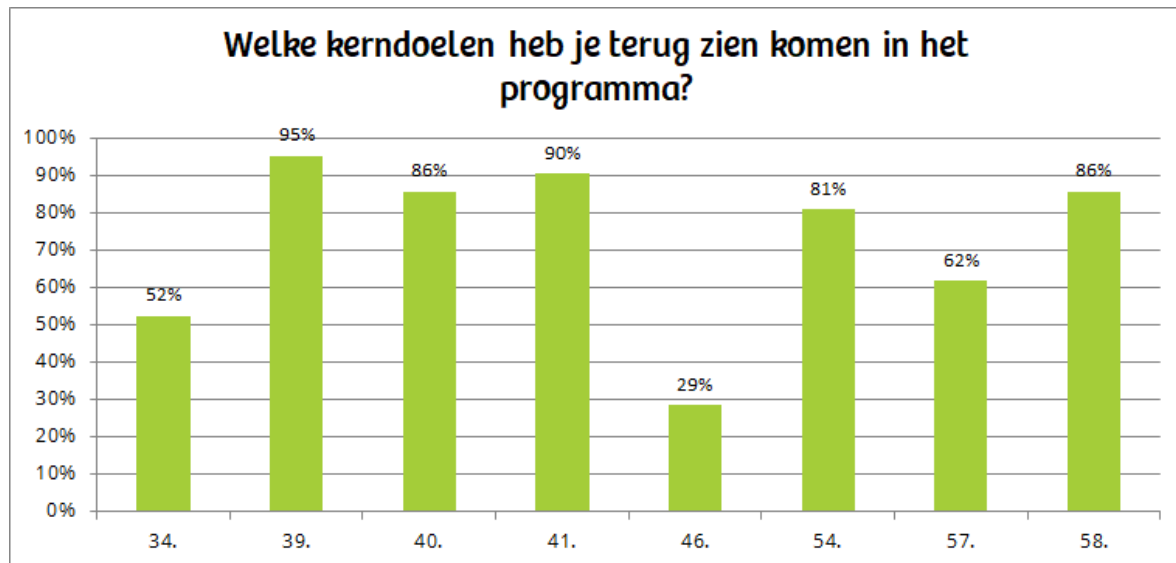

Lesstof niet stapelen, maar vervangen

Het Bewaarde Land is ontwikkeld als een lesstof vervangend programma. Dat wil zeggen dat de drie buitendagen én de verwerkingstijd in de klas niet bovenop het bestaande lesprogramma komen, maar dit vervangen. In de evaluatie is aan leerkrachten gevraagd of – en in welke mate – de SLO kerndoelen in het primair onderwijs behaald worden door dit programma. Het figuur hieronder laat zien dat met name de doelen binnen het thema ‘natuuronderwijs’ (doelen 39 tot 41) behaald worden, maar ook binnen ‘kunstzinnige oriëntatie’ (doel 54) en ‘bewegingsonderwijs’ (58). Het leert ons ook dat een aantal doelen met betrekking tot ‘oriëntatie op jezelf en de wereld’ nog meer aandacht kunnen krijgen in ons programma.

“Dit is werken aan de kerndoelen op een manier die je in klas nooit voor elkaar krijgt, daarom is het zo waardevol voor de kinderen.”

Figuur 3. Enquête resultaten (op basis van 21 ingevulde enquêtes)

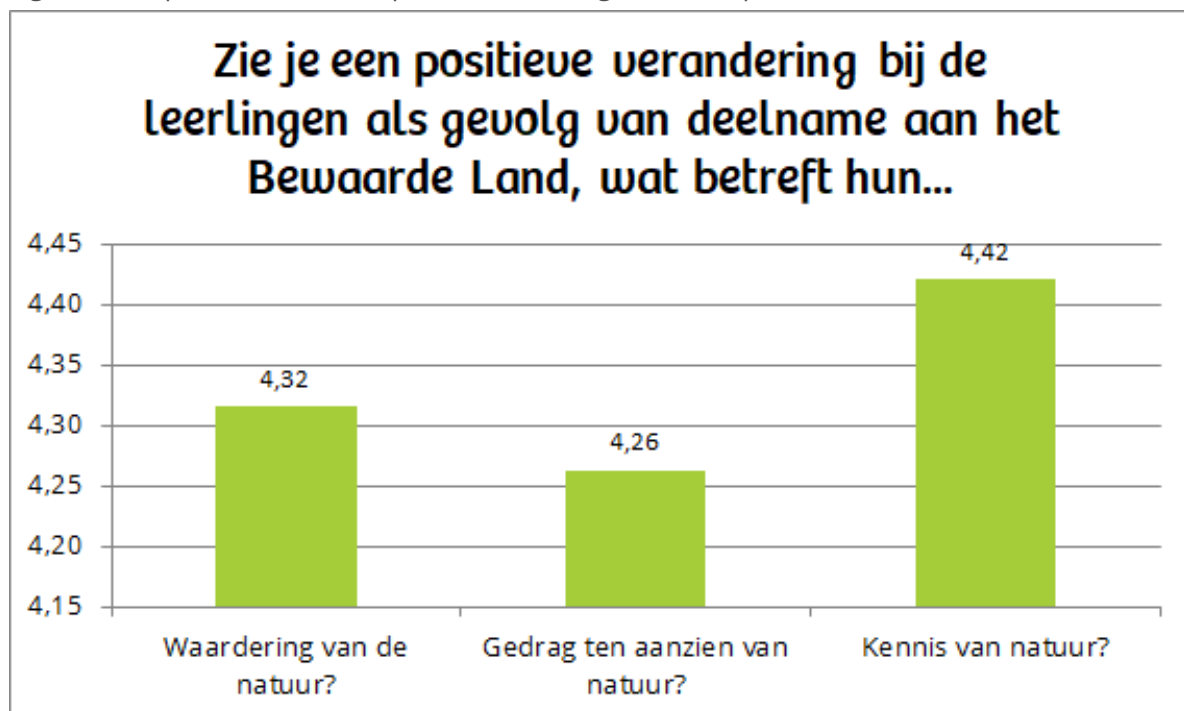
5.1 Impact op leerlingen

Naast kennis over de natuur vergaren, is een belangrijk doel van Het Bewaarde Land om kinderen meer te verbinden met deze natuur: het besef dat zij onderdeel zijn van de natuurlijke wereld, deze meer gaan waarderen en dit in hun gedrag terug laten zien. De leerkrachten zijn bevestigd of zij bij hun leerlingen deze doelen en gerelateerde veranderingen in hun gedrag hebben waargenomen na deelname aan het programma. Alle leerkrachten geven aan dat er een (grote) verandering is waargenomen.

“We hebben rommel opgeruimd in het bos. Dit zie ik nu op de speelplaats ook wel eens terug.”

“De kids kunnen nu vogels benoemen die ze in onze daktuin zien.”

Figuur 4. Enquête resultaten (op basis van 19 ingevulde enquêtes)

5.2 Tips en tops vanuit de leerkrachten:

Zowel tijdens als na het programma worden leerkrachten gevraagd om tops en tips op te schrijven. Deze evaluatie levert ons heel toepasbare inzichten op, gebaseerd op recente ervaringen tijdens de buitendagen. Hieronder een greep van de tips en tops uit 2021, voor een deel afkomstig van geschreven verslagen van leraren en voor een deel uit de online enquête.

Tops

- Geweldig enthousiast team! Complimenten waarmee de groepsleiders de groepjes begeleiden en iedereen in zijn waarde laat.
- Super tof dat de kids op deze manier meer in aanraking komen met de natuur!
- Alleen maar positieve reacties van ouders die het bijzonder vonden dat wij deze activiteit voor hun kinderen hebben ondernomen. Kinderen kwamen vol verhalen thuis.
- Een fijn werkboek met hele duidelijke opdrachten.
- Leuk om te zien hoe kinderen die eerst niet veel met elkaar hadden, nu elkaar opzoeken en samenwerken. Kinderen roepen elkaar tot de orde als ze iets verkeerd doen bij dieren of planten.
- Soep de gemaakt wordt in het Bewaarde land is een groot succes. De kinderen keken daar naar uit.
- Supergaaf project. Vooral doorgaan!!!!
- Prachtig project met veel geweldige vrijwilligers, waarbij de kinderen in aanraking komen met verschillende aspecten van de natuur en waarbij de zintuigen geprikkeld worden. Chapeau.
- Prachtig om te zien hoe elk kind zich kon uitleven en ook werd uitgedaagd om grenzen te verkennen en echt te durven.
- De wachters en Fleur maakten van elke dag een feestje en hielden daarbij rekening met de groepjes (af en toe een andere opdracht tussendoor). Zij hadden aandacht voor elk kind, Knap van de wachters dat zij zo snel een goede band hebben gemaakt met de kinderen.
- Al in groep 4 beginnen ze er over: nog 1 jaar dan mogen wij ook naar het Bewaarde Land.
- Het is echt een ervaring die de kinderen niet zullen vergeten.
- Het programma zit zo goed in elkaar! Afwisselend maar ook vaste momenten zoals de stilteoefeningen, het lied, de soep. Ondanks corona kon er een normaal programma worden gedraaid. Je ziet dat de kinderen genieten, ontdekken en struinen. Ze onthouden echt heel veel dat hoor je op school terug.
- Het schrijven van Haiku's is best pittig maar juist de koppeling met het klappen en de taalles maakt ze weer bewuster van lettergrepen en woorden.
- Leuk dat er een jonge en een oude Fleur waren, dat is een goed uithang bord voor Het Bewaarde Land.
- Superleuk dat de wachters ook de tijd nemen om voor ieder kind een persoonlijk afscheidswoordje te schrijven, dat is een mooi aandenken aan Het Bewaarde Land.
- "De wachters en Fleur hebben de kinderen laten 'beleven', heel waardevol. De kinderen hebben genoten van de tijd in Het Bewaarde Land: actief, betrokken en leergierig."

"Het samenwerken en het groepsgevoel van (vooral) hun eigen element leeft nog steeds in de groep."

"Kinderen vervallen weer snel in het alledaagse. Wanneer we er op terugvragen, kunnen ze het wel benoemen en toepassen. Mooi voorbeeld is een leerling die een petitie is gestart om per week een dag plasticurij te maken op school. O.a. hiertoe aangezet door de natuurbeleving."

Tips

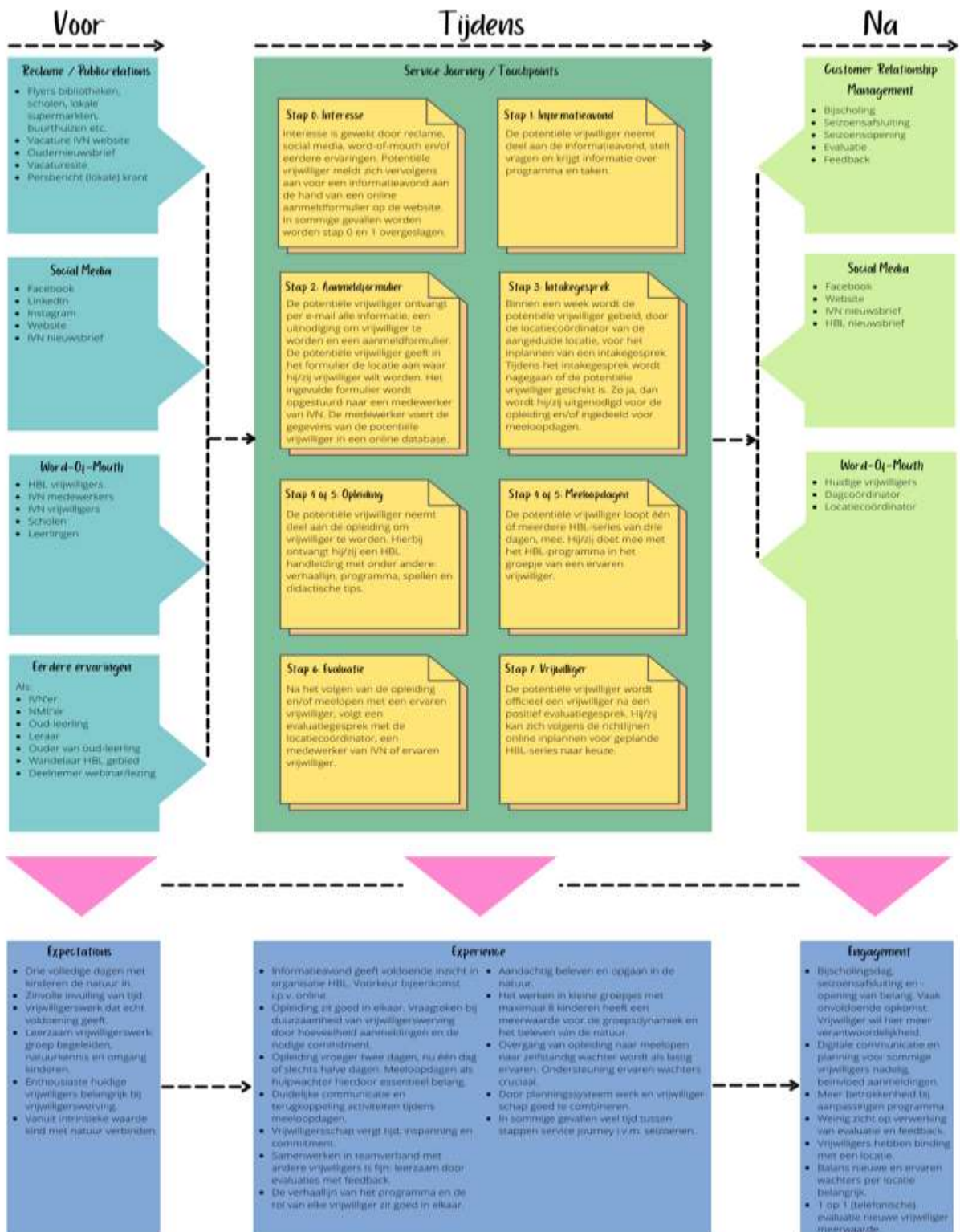
- Ervaringen met het werkboekje waren wisselend. Kinderen waren niet altijd heel enthousiast, maar toch vind ik het wel belangrijk dat ze nog iets doen met de ervaringen uit het bos en dat het niet op zichzelf staand is.
- Updaten / moderniseren van het lied. Het lied is voor groep 6 wel een beetje kinderachtig.
- Een van de wachters was wel erg zwart-wit en direct, daar werden de kinderen terughoudend van.
- Er valt inhoudelijk wellicht nog wel meer uit te halen door nog meer mee te gaan in de verwondering van de kinderen.

"Wij zijn zeer enthousiast over het programma:
met name over de opbouw en de inzet van de
wachters. We hebben nu alleen één probleem:
de kinderen willen iedere dag buitenonderwijs!
Wij komen zeker weer."
- Torenlei, juf Marjon.

6. Werving en behoud van vrijwilligers

Er is een natuurlijk verloop van vrijwilligers, daarom is het van belang om veel aandacht te blijven besteden aan de werving van nieuwe vrijwilligers, waarbij we een zo groot mogelijk bereik krijgen. Hiervoor hebben we onderstaande customer journey uitgewerkt.

Werving

We hebben in 2021 de volgende wervingsactiviteiten uitgevoerd:

- Persberichten en posters verspreid;
- Zes (online) informatieavonden (22 februari, 10 maart, 16 maart, 25 mei en 31 augustus en 15 december);
- Korte vlogjes gemaakt van vrijwilligers t.b.v. werving via social media;
- Wervingsbrieven naar ouders via de scholen;
- Uitdelen briefkaarten bij diverse activiteiten.

De werving heeft geleid tot de aanmelding van 30 nieuwe vrijwilligers die in 3 rondes zijn opgeleid.

Opleidingen van nieuwe vrijwilligers

In verband met corona konden we in het voorjaar niet op onze eigen Bewaarde Landlocaties terecht voor de opleiding en zijn we uitgeweken naar het semi-afgesloten terrein van De Kleine Aarde in Boxtel. Doordat we met 3 trainers, waaronder 2 ervaren vrijwilligers, de opleiding verzorgden, konden we in kleine groepjes van maximaal 4 deelnemers werken binnen de op dat moment geldende regels.

De opleidingen in 2021 bestond steeds uit 2 korte dagen: een opleidingsdag, waarbij het volledige Bewaarde Landprogramma werd gevolgd en – na deelname aan een serie als Hulpwachter/-fleur – een terugkomdag. Deze stond in het teken van het uitwisselen van ervaringen, verdieping, Flow Learning en de kunst van het vragen stellen. Uit een korte evaluatieronde bleek deze wijze van opleiden de deelnemers goed te bevallen.

Opleiding	Terugkomdag
24 maart, De Kleine Aarde te Boxtel	21 april, HBL Drunense Duinen
28 april, HBL Kampina	9 juni, HBL Kampina
29 september, HBL Tilburg	Voorjaar 2022

Bijscholing van vrijwilligers

Voor het behoud en de bijscholing van onze vrijwilligers hebben we in 2021 de volgende activiteiten georganiseerd:

- Onlinebijeenkomst voor dagcoördinatoren op 3 maart;
- Seizoensopening georganiseerd en online uitgevoerd op 24 maart;
- Bijeenkomst met als thema uitwisseling en de kunst van het vragenstellen op 5 juni in Hilvarenbeek;
- Filmpje gemaakt t.b.v. het planningssysteem voor vrijwilligers.
- Seizoensafsluiting met wandeling en "potluck"-diner op 9 november in Vught.
- Filmpjes, door leerlingen van het Willem I College, laten maken van diverse HBL-werkvormen om de vrijwilligers makkelijker online in te werken. Dit moet in 2022 nog omgezet worden naar een soort van e-learning voor wachters.

Stagiaires

Ook dit jaar hebben we weer genoten van een flink aantal stagiaires, in totaal 7, die ons team versterkten. Ze waren afkomstig vanuit de volgende opleidingen: Internationale Pabo, Van Hall Larestein, Eco en Wildlife / Helicon, Universiteit Leiden, Curio Breda, Aeres Hogeschool Wageningen. Met al deze opleidingen / onderwijsinstellingen hopen wij ook in de toekomst goede contacten te onderhouden.

7. Bijzonderheden per HBL-Locatie

7.1 Hilvarenbeek - Groot Loo

In Hilvarenbeek werken IVN Brabant en de Natuur- en Milieuvereniging Hilvarenbeek (NMVH) nauw samen betreffende het aanbod van natuureducatie voor basisscholen in de gemeente. Het Bewaarde Land is opgenomen in de leerlijn van groep 1 t/m 8, waar het fungeert als verdiepende module voor de groepen 5/6. Dit gezamenlijke aanbod van NMVH en IVN is opgenomen op de website "OntdekkR", waarop scholen al het aanbod van externen kunnen vinden.

In 2021 zijn er vijf klassen in Het Bewaarde Land op locatie Hilvarenbeek geweest, namelijk de scholen Torenlei, Doelakkers en twee klassen van Starrebos uit de eigen gemeente. Daarnaast bood de locatie plek voor basisschool de Bienenkebolders uit Oisterwijk.

7.2 Kampina

In 2021 is de subsidie die Het Bewaarde Land al bijna 20 jaar van de gemeente Boxtel ontving stopgezet vanwege grote bezuinigingen in deze gemeente. Deze subsidie werd ingezet voor de projectcoördinatie door IVN Brabant. Door het wegvallen van deze subsidie zou het project te duur worden voor de scholen uit Boxtel. Een groep enthousiaste vrijwilligers vond dat dit niet mocht gebeuren. Na een aantal gesprekken met de projectleiding vanuit IVN Brabant werd gewerkt aan een oplossing voor dit probleem. Er werd besloten om de organisatie anders in te richten: van organisatie door beroepskrachten van IVN Brabant met ondersteuning door vrijwilligers naar een organisatie door vrijwilligers met ondersteuning door beroepskrachten van IVN. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld en in augustus ondertekend tussen de werkgroep en IVN Brabant.

Deze samenwerking is nog even wennen voor beide partijen, zowel voor de beroepskrachten, die nu intensiever moeten leren samenwerken met de werkgroep van vrijwilligers als voor de werkgroep van vrijwilligers om de organisatie op de juiste momenten en de juiste manier te laten plaatsvinden. Maar we weten elkaar steeds beter te vinden.

Daarnaast is dit jaar het huisje opnieuw in de verf gezet door een andere enthousiaste groep vrijwilligers tijdens NLdoet. En dankzij een gulle schenking door Just Fair en geld van een lokale sponsor zijn dit jaar diverse spullen die aan vervanging toe waren vervangen.

Ondanks deze veranderingen zijn er in 2021 twaalf klassen in Het Bewaarde Land op locatie Kampina geweest. Acht klassen van zes verschillende scholen uit de gemeente Boxtel, De Spelelier, De Vorsenpoel, Jenaplanschool Molenwijk, Angelaschool, Sint Petrus en de Beemden. Daarnaast hebben de Tovervogel uit Oisterwijk en Rennevoirt uit Tilburg gebruik gemaakt van de locatie.

7.3 Loonse en Drunense Duinen

De locatie in de Loonse en Drunense Duinen ontvangt al bijna 15 jaar scholen uit Heusden, Tilburg, Waalwijk en 's-Hertogenbosch. Voor deze locatie wordt onder andere intensief samengewerkt met Scalascholen en de gemeente Heusden. Uit de gemeente Heusden waren Kindcentrum Wereldwijs, RKBS Vijfhoeven, Th. J. Rijkschool, RKBS De Duinsprong, OBS JongLeren, OBS De Wilgen, R.K. Basisschool Olof Palme, Linus en R.K. Basisschool Het Kompas te gast in de duinen. Daarnaast deed er een school (BS Rennevoirt) uit gemeente Tilburg mee.

In het voorjaar van 2021 hanteerde het bestuur van Scalascholen de coronamaatregel dat kinderen alleen door hun eigen ouders vervoerd mochten worden. In de praktijk was dit niet haalbaar voor vervoer naar Het Bewaarde Land aan de zuidkant van de duinen. Met de fiets naar de locatie zou wel een optie zijn, maar voor scholen aan de noordkant van de duinen was de afstand te groot. Om deze scholen tegemoet te komen is er in overleg met scholen, vrijwilligers, buurtbewoners en terreinbeheerders een tijdelijke locatie in Giersbergen (noordkant van de duinen) ingericht. Zo konden de leerlingen uit de omgeving wél met de fiets komen. Deze locatie is niet blijvend, omdat het Natura 2000 gebied betreft en Natuurmonumenten de recreatiedruk op het gebied te hoog vindt.

Ook voor 2022 verwachten we weer veel scholen uit Heusden, Tilburg en Waalwijk te ontvangen.

7.4 Rosmalen

De gemeente 's-Hertogenbosch heeft met ingang van 2021 de subsidie voor deelnemende scholen aan Het Bewaarde Land programma gestopt. Voor Het Bewaarde Land een enigszins vergelijkbare situatie met de locatie Kampina / gemeente Boxtel.

Door HBL-vrijwilligers, die ook actief lid zijn van de afdeling IVN 's-Hertogenbosch, is met IVN Brabant en het bestuur van de afdeling voor 2021 een "pilot" afgesproken om te bekijken of HBL Rosmalen tot een werkgroep onder de IVN-afdeling gevormd kan worden. Kwaliteitsbewaking en scholing blijft vanuit IVN Brabant plaatsvinden. Eind 2021 is de pilot geëvalueerd en besloten om in 2022 op deze manier door te gaan. De werkgroep in oprichting heeft in 2021 veel energie gestoken in de contacten met de scholen, de vrijwilligers en de locatie.

Het Bewaarde Land Rosmalen bevindt zich op het terrein van Stichting Cello, locatie De Binckhorst. Door de coronamaatregelen konden zowel in 2020 als in 2021 geen series gedraaid worden op deze locatie. Er is daarom gezocht naar een andere geschikte locatie voor het huisje van Fleur buiten het terrein van De Binckhorst, maar deze is helaas niet gevonden.

Ondertussen is in de zomer van 2021 het huisje van Fleur opgeknapt en verplaatst naar een rustigere plek op het terrein van De Binckhorst, in de buurt van de Waterleidingstraat. Voor deze locatie staan voor het voorjaar van 2022 de eerste scholen reeds ingepland.

7.5 Tilburg - Stadsbos013

In 2021 is een nieuwe Bewaarde Land locatie gerealiseerd in gemeente Tilburg. Gelegen in Stadsbos013, is het huisje van Fleur te vinden nabij Villa Vredelust. Met steun van de gemeente Tilburg en projectontwikkelaar Roozen van Hoppe, is begin 2021 het huisje geplaatst en hebben 15 vrijwilligers – met name van buiten de eigen organisatie – tijdens NLdoet het veldwerkmateriaal en de inrichting in orde gemaakt.

Na de meivakantie startten we met de werving van nieuwe scholen, resulterend in een week met proefdagen. In totaal zijn er vier nieuwe scholen uit de gemeente (5 klassen, 105 leerlingen) een dagdeel langsgesproken op de nieuwe locatie om te ervaren of Het Bewaarde Land binnen hun onderwijs past. Een zeer geslaagde week met enthousiaste reacties: “Wat een fijne belevingservaring voor de leerlingen. Ze hebben genoten. Wij gaan voor de driedaagse”. Op het moment van schrijven heeft Auris Florant zich reeds aangemeld voor het voorjaar 2022 met vier klassen.

In het najaar is de locatie écht van start gegaan. Vanwege de ligging aan de Bredaseweg, bleek de locatie ook zeer geschikt voor scholen buiten de gemeente: BS De Horizon uit Prinsenbeek heeft deelgenomen met vier klassen.

De nieuwe locatie heeft ook geleid tot een impuls van nieuwe vrijwilligers, voor wie deze locatie qua reistijd en OV-mogelijkheden meer kansen biedt dan de reeds bestaande locaties in Brabant. Daarnaast hebben we, in samenwerking met de lokale IVN-afdeling te Tilburg, Stadsbos013 bij een breed publiek op de kaart kunnen zetten waarbij het HBL-huisje ruimte heeft geboden voor andere natuuractiviteiten.

Wij blikken terug op een zeer geslaagd eerste jaar en kijken uit naar 2022.

8. Financiën

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de inkomsten en uitgaven van Het Bewaarde Land in 2021.

Uitgaven 2021	Euro's	
Uren	€	62.651,50
Materialen / reiskosten / vergoedingen	€	14.934,95
Totaal uitgaven	€	77.586,45
Inkomsten 2021		
Gemeenten	€	32.800,00
Fondsen overig	€	3.880,86
Scholen	€	37.333,26
Opschaling	€	10.000,00
Totaal inkomsten 2021	€	84.014,12

Het resterende bedrag wordt automatisch overgeheveld naar Het Bewaarde Land voor 2022.

De kosten per leerling, exclusief de uren en kosten die we in de opschaling gestoken hebben, bedragen hiermee gemiddeld 60 euro.

Met ingang van het nieuwe schooljaar 2021 – 2022 zijn de vrijwilligersvergoedingen voor alle locaties stopgezet. De vrijwilligers krijgen uiteraard wel een reiskostenvergoeding. De reden voor het stopzetten van de vergoeding is dat we de vergoeding voor alle Brabantse locaties gelijk willen houden en door de constructie zoals deze nu voor Kampina en Rosmalen geldt is er voor die locaties geen financiële ruimte voor een vergoeding per serie. We gaan wel ons uiterste best doen om voor de vrijwilligers een goed pakket aan bijscholingen en leuke activiteiten aan te bieden en op die wijze de inzet van de vrijwilligers te blijven waarderen.

De uurtarieven voor projectleiders en projectmedewerkers wordt dit jaar weer met 5 euro verhoogd om langzaam maar zeker aan te sluiten bij de gebruikelijke tarieven binnen IVN.

De tarieven voor de scholen blijven 20 euro per leerling voor scholen die binnen een gemeente vallen die hiervoor medefinanciering levert.

Voor de scholen die naar de locatie Kampina of Rosmalen komen zijn de tarieven komend jaar respectievelijk nog 35 en 30 euro per leerling vanwege het ontbreken van financiering door de betreffende gemeenten.

9. Vooruitblik 2022

In de evaluatie geven alle leerkrachten aan volgende keer weer deel te willen nemen aan Het Bewaarde Land. Op het moment van schrijven hebben reeds 38 groepen zich via het nieuwe planningssysteem aangemeld voor het voorjaar van 2022. Het is natuurlijk voorlopig afwachten of de coronamaatregelen weer effect gaan hebben op ons aanbod.

We hopen in 2022 weer minimaal 30 nieuwe vrijwilligers op te leiden. Dit om de nieuwe locatie Tilburg en de groeiende locatie Hilvarenbeek goed op te tuigen, alsook het verloop in het vrijwilligersbestand op te vangen.

We kijken uit naar een nieuw jaar met hopelijk nog meer zelfstandige locaties. Hiervoor zoeken we een sponsor om met een mobiele variant Het Bewaarde Land op tournee te laten gaan door heel Nederland.

Bijlage I: Lesbrief uitnodiging

Tips voor het gebruik van de uitnodigingsfilm voor Het Bewaarde Land in de klas. Leuk dat jullie klas op bezoek komt in Het Bewaarde Land! In het filmpje nodigen Wachter Bever en Vrouw Fleur de kinderen uit om op bezoek te komen in Het Bewaarde Land. Ze vertellen iets meer over wat jullie samen gaan doen in Het Bewaarde Land en wat de Wachters en Vrouw Fleur zoal doen. Bijvoorbeeld soep maken met vers geplukte kruiden, in bomen klimmen, door de natuur struinen op zoek naar planten en dieren en nog veel meer!

Vorbereiding

- Het is leuk als je wat gewassen kruiden hebt om in de klas te laten proeven. Denk bijvoorbeeld aan zevenblad, brandnetel, hondsdraf en weegbree, vaak wel rondom het schoolplein te vinden.
- Print vooraf de bijgevoegde uitnodiging op A3 uit om aan de kinderen de data te laten zien.

Film laten zien

Laat het filmpje in de klas zien, zodat de Wachter en Vrouw Fleur de kinderen digitaal kunnen uitnodigen. Link naar het filmpje: <https://youtu.be/w4S3hOXjFS0>

Napraten

Aan de hand van het filmpje zijn de kinderen wellicht heel nieuwsgierig geworden naar Het Bewaarde Land. Normaliter zouden de Wachter en Vrouw Fleur hier verder op ingaan in de klas. Je kunt als leerkracht deze rol overnemen door de volgende vragen te stellen:

- Kennen jullie de kruiden die ik bij me heb? En laat ze de kruiden proeven.
- Welke avonturen hebben jullie afgelopen zomer in de natuur beleefd?
- Welke dieren denken jullie dat we gaan zien in Het Bewaarde Land?
- Wat vinden jullie het gaafste dier dat je ooit in een bos hebt gezien?
- Klimmen ze zelf wel eens in bomen, en welke "klimregels" gebruiken ze dan?
- Speel een sluipspel om het sluipen te oefenen en om heel stil te zijn.
 - Twee leerlingen proberen door de klas te sluipen.
 - De andere leerlingen doen hun ogen dicht, zijn heel stil en wijzen naar de geluiden die ze horen.
 - Natuurlijk een groot compliment aan de kinderen dat ze zo stil konden zijn, dat is fijn voor in het bos om de dieren te vinden.

Zie de checklist die eerder is toegestuurd voor verdere voorbereiding.

Wij hopen dat jullie er zin in hebben en tot binnenkort in Het Bewaarde Land!

Bezoekadres

IVN Brabant
Spoorlaan434
5038 CH Tilburg
088-5003110

www.ivn.nl en www.hetbewaardeland.nl
@ hetbewaardeland@ivn.nl

Bank NL36ABNA0249086697
RSIN 813950326
KVK 34147938

*Algemeen Nut
Beogende Instelling*

ANBI